

Török Sophie : Boldog asszonyok. Elbeszélések. (Új Irók, Debrecen.)

Egyik szép versében Kaffka Margit-hoz szól szelíd írói alázattal Török Sophie: «...ki fákyla voltál minden asszonyok előtt.» Az ő művészetére azonban csak annyiból volt felszabadító hatással Kaffka, hogy minden gátlás nélkül, őszinte közvetlenséggel adja elő mondani-valóját. Problematikája teljes mértékben asszonyíróra vall, de homlok-egyenest ellentétben áll a *Szűnek és évek* írójának törekvésével. Míg Kaffka spontán asszonyportréi mögött a századforduló társadalmi elevenedik meg, mondanivalói ennek a kornak nőrevonatkozó kérdései voltak, addig Török Sophie finom beidegzettségű asszonyszeme egyéni érzéssel ábrázolja alakjait, de művésze egyedül a nő belső valója felé fordul, ahelyett, hogy társadalmi keresztmetszet megvilágításába állítaná.

Sajátosan elemző tehetség. Írásai azonban nem konvencionális formájában mutatják ezt a stílust. Zárt, kerek novelláiban meg tudja oldani a legnehezebbet: *a lélektani jellemzést mindenestől a cselekménybe ékeli be.* A címadó novella, mely a boldog, törvényes házasságban élő asszonyok között egy magárahagyott kis leányanyát ábrázol, nemcsak lélekábrázoló képességéről, hanem erős reális érzékről is tanuskodik. Mintha élő modelltől rajzolna hű vázlatokat, levetkőztetve őket lelkük meztelenségéig. Reálisan megrajzolt alakokat ad, de nem a felület realitását, hanem a belső, a lélek valóságát.

Amit az előbbieken az alig öt ívnyi kis füzetrel kapcsolatban elmondottunk, művészi teljességgel főleg a címadó novellában valósul meg. A tíz évvel ezelőtt írt *Augusztus* című elbeszélés még magán viseli a kezdő író tétovázását, de a *Boldog asszo-*

nyok a maga tömör megfogalmazásában tökéletes kis remek, melyhez tudatos művészi állomásokon keresztül jutott el az író.

Tolnai Gábor.

Hantos Elemér : Magyarország gazdasági integritása. — Budapest, Athenaeum.

A múlt század végén már-már úgy látszott, hogy a liberális gazdaságpolitikusok reményei valóra válnak: termelés és fogyasztás, piac és forgalom egységes organizmussá, világgazdasággá épülnek ki. A világháborúban azonban a liberális gazdaságpolitika egész eszmerendszere halálos sebet kapott s a világgazdaság fiatal szervezete megsemmisült. A seb hogy sem gyógyul és a gazdasági liberalizmus képviselői úgy ülnek pozdorjává zúzott elméleteik felett, mint Marius Karthágó romjain. Néha Cassandra-szókat hallatnak, néha új terveket is szőnek, de a lázasan beteg gazdaság nem fogadja már el orvosszereiket, mert nem bízik bennük. Minden állam bámulatos erőfeszítéseket tesz és hallatlan áldozatokat hoz, hogy a nemzeti önellátás, az autarchia segítségével politikai szuverenitásával egyenlőrangú fegyverre tegyen szert a népek gazdasági versenyében. Az eredmény korántsem oly csekély, mint liberális közgazdászaink hinni szeretnék. A magyar iparfejlesztés, az olasz búzacsata, a német agrárpolitika eredményeit csak az elfogultság vonhatja kétségbe.

Természetesen más a helyzet Középeurópában s főképp az Osztrák-Magyar Monarchia utódállamaiban. Ezeket ugyanis a páris környéki békeszerződések éppen a gazdasági önellátás lehetőségeitől fosztották meg. Innen van, hogy a beteg Európa legbetegebb része Középeurópa, s ebben is a legsúlyosabbak Magyarország és Ausztria gazdasági bajai.

A középeurópai államok gazdasági

életének szervi bajain sem Briand, sem Tardieu, sem Hantos Elemér javaslatai nem segíthetnek. Páneurópa, Duna-konföderáció, *gazdasági integritás*: tetszetős jelszavak annak a leplezésére, hogy Középeurópa új politikai berendezése alapjaiban hibás. Ebből következik, hogy Magyarország integritásának kivívása jellegzetesen *politikai* feladat és módja a *területi* integritás helyreállítása ; a gazdaságpolitikai feladata csupán az, hogy a régi államterület gazdasági egységét teljes felkészültséggel bizonyítsa s ezzel erős fegyvert szolgáltatson külpolitikai küzdelmeink győzelmes megvívására.

Magyarország gazdasági egységének statisztikai és közgazdasági bizonyítékai Hantos Elemér terjedelmes könyvében is együtt vannak. Sajátosságos azonban, hogy a magyar mendence gazdasági integritásának érvényesítésére nem e gazdaságilag integer területnek egységes államban való egyesítését tartja az egyedül lehetséges megoldásnak, hanem «az ország gazdasági erőforrásainak helyes megszervezését és kihasználását, hogy gazdasági életünk ható erejét kiterjeszthessük a régi határokig, sőt azokon túl». Csakhogy gazdasági erőforrásainknak bármily tökéletes megszervezése sem teszi lehetővé, hogy *politikai határokon és vámfalakon át* gazdasági életünk hatóerejét a régi határokig kiterjeszthessük! Hiszen ezek a határok éppen azért épültek, hogy ezt megakadályozzák. A határok «spiritualizálására» csak egy mód van s ezt buzgón ajánlgatják is Tardieu, Benes és — Hantos Elemér : a dunai konföderáció. Természetesen *politikai áldozatok* árán. Hantos Elemér könyvének alapátvédedése, hogy ezeket az áldozatokat lehetségeseknek, s a gazdasági kényszert elégnék véli a szétkapcsolt részek összeforrasztására. Szembetűnő, hogy az általa avasolt gazdaságpolitika — lemond-

ván a revízióról — Magyarországot külpolitikailag közömbösítené s az utódállamokat erősítené. Nem hiszszük, hogy akadna magyar államférfi, aki a történeti Magyarország politikai integritását feladná, s a területi integritás követelését felfüggesztené oly konföderáció kedvéért, amelybe Magyarországon kívül Ausztria, Csehország, Románia és Jugoszlávia *mai* területükkel lépnének. A sok számmal és adattal alátámasztott érvelés ellenére is van bizonyos gyermekes egyszerűség abban, ahogyan jólképzett gazdaságpolitikusunk reméli, hogy államok, amelyek alig képesek egymással időről-időre egy-egy kereskedelmi szerződést megkötni, a szerződéses viszonynál bensőségesebb gazdasági szövetkezésre valaha is hajlandók volnának, ismétlem : politikai áldozatok nélkül.

Ezért van aztán, hogy a liberális gazdaságpolitikus oly lesújtóan pillant a politikusra ; bezzeg, ha átengednék neki a teret, boldogságban úsznék a világ, s viszont a politikus a gazdasági megváltókra : mennyi minden menne veszendőbe, ha az «egy tál lencse» politikája szabadon érvényesülhetne. Persze, élni nem szükséges, de *kereskedni* igen.

Valóban, a javak nemzetközi forgalma az a varázsszer, amelytől Hantos Elemér szerint minden jóra fordul. Alig is foglalkozik egyébbel. A nemzeti termelés, fogyasztás öncélú megszervezése, a külkereskedelmi mérlegnek kétoldali visszafejlődése árán biztosított egyensúlya nem rokonszenves előtte. A könyv büszkén viselt címe : gazdasági integritásunk — végül már valami középeurópai gazdasági internacionalizmus paradoxonává fordul. Hantos Elemér dugárut ajánl : javaslataiból integritás helyett gazdasági függés következik. Konceptiója ezért ellen-szenves s szinte önként merül fel vele szemben a kérdés : *Cui prodest?* Nyil-

ván csak az idegen hatalmaknak és tőkeérdekeltségeknek.

Ezen a két sarkon, a politikai tények negligálásán és a külkereskedelmi érdekek hangsúlyozásán forog Hantos egész tervezete. Részletesen elemzi Magyarország külkereskedelmi mérlegét s kutatja, miképpen alakulna ez a mérleg az egyes utódállamokkal való gazdasági együttműködés esetén. Középeurópa gazdasági politikáját az öt dunai állam szövetségére építené fel, mert ettől az értékesítés válságának megoldását, az ipari és mezőgazdasági árindexek (agrárrolló) egymáshoz való közeledését, a mezőgazdasági államoknak az ipari államokkal való preferenciális vámszerződését, az ipar nagyarányú kartellizálását s így fejlődését reméli. Kiterjeszti a figyelmét a vasúthálózatra, a postahálózat s a hajózási forgalom, a valutapolitika s a hitelszervezet szerepére is, mert ezekkel a szálakkal még szorosabbra lehet fűzni a konföderáló államokat.

Kétségtelen, hogy Hantos Elemér nagy, de alapjaiban és céljában elhibáztott munkát végzett: Tardieu és Benes tervéhez logikusnak látszó alapépítményt szerkesztett. Munkája a dolog természetéből következőleg: mégis meddő marad. A plánum jól meg van szerkesztve, apró részletekig ki van dolgozva, csak éppen a politikai egyensúlyát vesztett Középeurópa s főképp a politikailag elégedetlen Magyarország nem hajlandó ezt a tervet önmagán kipróbálni, legalább is addig nem, míg történelmi pöre folyik. *mf.*

B. Késmárky Róza : Szent rögeszme.
(Budapesti Hírlap R. T. kiadása, 1932.)

Romantikus erdélyi városkában, a mult század végén pereg le a történet, amelynek középpontjában merész lélektani probléma áll: az asszonyi

meddőség-konfliktus micsoda válságokba sodor egy házaseletet. Veéry Benő erdélyi magyar úr boldogan él feleségével, Teklával, akinek lelkében, amikor hosszú reménykedés után megtudja, hogy sohasem lehet gyermeke, egy rögeszme kezd kialakulni: beleéli magát abba a gondolatba, hogy férje boldogtalan, mert így vele kihal a Veéry-család. Az asszony elhatározza, hogy elválik urától és szerez számára olyan feleséget, aki anya is tud lenni. Így is történik, bár a férfi igyekszik megakadályozni felesége mániákusan akart tervét. Az új asszony és Benő házaselete azonban nem boldog. Első gyermekük megszületése sem hozza közelebb a két embert. A második gyermek születése az asszony halálát okozza és ez oldja meg a megoldhatatlannak látszó helyzetet: a férfi és első felesége újra összekerülnek...

Nyilvánvaló tehát, hogy a nemesjellemű Teklát rögeszméje, — ha nem is tudatos erkölcstelenségre, de legalább is amoralitásba vitte. Klárit csak eszköznek akarta felhasználni és beleerőszakolta ebbe a nem neki való házasságba. Benőt majdnem örületbe kergette avval, hogy a hozzá nem illő asszonyhoz kényszerítette. Végül saját életét tette leginkább tönkre, amikor férjéről lemondott. Hogy ez a tisztalelkű, jóságában a martíriumig menő asszony hogyan ütközhetett ennyire össze az etikával: ennek a problémának a megfejtését kapjuk az irónőtől. A könyvnek kedves saajtsága a zamatos székely stílus, amely a maga keresetlenségében elárulja, hogy az irónő Erdélyből származik s ezek a számunkra szokatlan szófűzések az ő számára a régi, elveszített, de el nem felejtett otthont jelentik. A magyar regényírás első nagymestereinek hatása érezhető a stílusán, de a nyugodt vonalvezetés, a szerkezet arányossága s az érzéselemzés írói vénára vallanak.

(K. A.)